

Muhulane

Nr 6 (380)

Juuni 2021 (jaanikuu)

Muhu leht

Hellamaa külakeskus

ootab alates
8. juunist kõiki
teisipäevastele
kohvihommikutele!

Muhu Vallavalitsus pakub tööd klienditeenindajale turismiinfopunktis

Turismiinfopunkt on avatud
Liiva keskuses 21. juunist 22.
augustini iga päev 10.00–18.00.

Töö iseloomustus:

Muhu valla (ja Saare maakonna) vaatamisväärsuste, kultuuriürituste, majutus- ja toitlustusettevõtete kohta teabe jagamine, päringutele vastamine, statistilise teabe kogumine, turismitrükiste, meenete jms müümine.

Töö graafiku alusel.

Nõuded kandidaadile:

- * Vähemalt keskharidus
- * Väga hea Muhu ja Saaremaa tundmine

- * Väga hea suhtlemisoskus
- * Inglise keele oskus vähemalt suhtlustasandil

Kasuks tuleb:

- * mitme võõrkeele valdamine
- * eelnev töökogemus turismi-valdkonnas

Avaldus koos CV-ga saata aadressil Vallamaja, Liiva küla, Muhu vald 94701, Saare maakond või vald@muhu.ee 10. juuniks 2021. a.

Lisainfo: Annika Auväärt, tel. 5622 1922, annika@muhu.ee

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Uus hooaeg Linnuse maalinnas

Eelmise aasta Euroopa arheoloogia päevade raames kogunesid 18.–20. juunil Muhu muinasaegse pärandi huvilised enne võidupüha 20. juunil Linnuse maalinna, et saada ülevaadet nendest sündmustest,

millega kirjutasid end Eesti ajalukku 1227. a muistsed muhulased – Linnuse maalinna vaprad kaitsjad. Astusid ju meie esivanemad oma kodusaart relvaga käes kaitstes vastu 20 000 ordurüütli ja nende

poolt allutatud liivlastele, lätlastele ja mandrieestlastele.

Kuna üritus näitas rohkete muhulaste ja mujalt tulnute huvi, siis korraldati suve jooksul veel kolm tutvustust, millest kõige rohkearvulisemal oli osalisi pea 60.

Sellele tuginedes tekkis Muhu Vallavalitsusel mõte taolisi tutvustusüritusi ka tänavu jätkata. Tuge selleks annab ka valla tellimisel toimunud ja Collesteri poolt läbi viidud sellekevadine võsaemaldamine linnuse vallidelt. Lisaks saab linnus ka veidi suurema ja teaberohkema infotahvli maalinna kunagisse väravasse.

Stendi avamine koos järgneva arheoloog Jaan Tamme mälestise tutvustusega toimub **20. juunil kell 12.00**. Kes sellel korral ei jõua, siis on veel võimalus 31. juulil kell 12.00 ja 28. augustil kell 12.00.

Ootan teid!

Jaan Tamm

1928. a maalinna püstitatud mälestussammas 1227. a vapratele linnuse kaitsjatele.

Eesti Ajaloomuuseumi kogu. Vennad Parikased

Leeripühal: diakon Igor Gräzin, Lauri Pehlak, Mihkel Auväärt, Henry Härm, Marget Tafel, Nora Paist, Teele Tarvis ja õpetaja Hannes Nelis. Loe lähemalt lk 4.

Mihkel Tarvis

Sigrit ja Gert Aadusoo perre sündis 3. mail tütar **Mirtel** Aadusoo.

Tiina Läheb ja Margus Kaseleht perre sündis 10. mail tütar **Loviise** Kaseleht.

Volikogu 20. mai istungi päevakorrast

- projekti "Muhu Liiva kes- kuse arendamise II etapp" omafinantseeringu garanteerimine,

- Saare maakonna arengu- strateegia 2019–30 tegevuskava aastateks 2021–24 kinnitamine,

- Muhu vallale kuuluva Kogu- va k Ansu mü otsustuskorras kasutusse andmine MTÜ-le Muhu Looduse Kaitsel,

- kinnistu koormamine isikliku kasutusega (Raugi k Aspli tee, Elektrilevi OÜ kasuks),

- tänava- ja turukaubanduse kord Muhu vallas,

- Muhu valla valimiskomis- joni moodustamine,

- informatsioon ja arutelu.

Noppeid

Miks küll Muhu ja Saaremaa vahel hilda pole, küsis 19. mai Saarte Häale ulgusaarlase rub- riigis muhulane Rein Oidekivi, kes on "hästi tugev Saaremaa silla toetaja", kuna tammis pole ikka veel õigeid läbijookse. Muhu ja mandri vahel ta silla- vajadust praegu ei näe. Mh mainis Rein: "Mulle tundub jah, et riiklikul tasandil on maaelu arengut juhitud nii, et seda maaelu väga palju ei tunta." Ja "kindlasti on võimalik teha paremaid matkaradu" Muhusse, kus praegu on traditsioonilisi radu kinni pandud. Kadi raadios sai intervjuud kuulata 1. mail.

Muhu vallast kui populaar- sest elupaigast pajas 12. mai Meie Maa.

29. aprill

Infosüsteemi ELIIS kasutusele- võtust, käivitamisest ja võimalustest käis rääkimas lasteaija direktor R. Hobuskoppel.

Otsustati jagada:

- Nõmmküla Heina kü: Heina ja Toomu (mtm-d),
- Simiste k Adja kü: Adja ja Laheääre (mtm-d).

Kehtestati Vahtraste k Sireli kü detailplaneering.

Väljastati ehitusluba:

- Rässa k Uue-Laasu mü üksikelamu, sauna ja abihoone-garaaži püstita- miseks,

- Raugi k Männajuuere mü üksik- elamu püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba Viira k Juhani mü 15 kW päikeseelektrijaamale.

Otsustati:

- korraldada elektroonilise hanke- menetlusega liihange "Muhu valla teede 2021. a pindamistööd",

- läbi viia e-riigihangete keskkonnas avatud menetlusega riigihange "Mu- hu valla Liiva küla kaugkütte- piirkonna katlamaja rekonstrueerimise projekterimine ja ehitus- tööd".

Kinnitati hangete alusdokumendid ja moodustati komisjonid hangete läbiviimiseks ja eduka pakkumise väljaselgitamiseks.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Lõetsa k Metsa mü.

Otsustati eraldada toetus SA Saarte Arenduskeskus Saarte Filmifondi tegevuste jaoks.

Lõpetati huvitegevuse toetusleping.

12. mai

Kinnitati sotsiaaltransporditee- nuste tasu määrad:

- liiniveona osutatav sotsiaaltrans- porditeenus marsruudil Muhu - Kuressaare - Muhu 10 eurot reis inimese kohta,

- transporditeenus 0,26 eurot / km,
- transporditeenus arsti vastuvõtule, haiglasse, haiglast koju 0,15 eurot / km.

Tunnistati kehtetuks varasemad korraldused (nr 58, 22.3.2017 ja nr 96, 20.5.2020).

Ajuliselt vabastati korraldatud jäätmeveost 1 kinnistu.

Otsustati viia elektroonilise riigi- hangete registri vahendusel läbi avatud menetlusega riigihange "Mu- hu Muuseumi parkla laiendamine ja taristu korrastamine". Kinnitati alusdokumendid ja moodustati komisjon.

Määrati Lõetsa k Variku kü asuvate hoonete unikaaladressid: Variku (suvemaja) ja Variku/1 (ait).

Otsustati jagada:

- Võiküla Pihla: Pihla ja Pihlamarja (el.m-d),

- Kallaste k Veski: Veski ja Veskimäe (el.m-d).

Otsustati seada sundvaldus avalikes huvides vajaliku tehnovõrgu talumiskohustuse kehtestamiseks

Vallavalitsuse istungitelt

Suuremõisa k asuva kinnistamata kü- le Elektrilevi OÜ kasuks uue 10 kV pingega maakaabelliini ja mastitõm- mitsa ehitamiseks.

Otsustati määrata sihtotstarbed:

- Liiva k Apteegi kü: 50 % elamumaa ja 50 % ärimaa,

- Piiri k Magasini kü: 50 % ärimaa ja 50 % tootmistam,

- Suuremõisa k Pritsu mü: 100 % sotsiaalmaa, alaliik üldkasutatav maa.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht:

- Rinsi k Rintsi mü,

- Nõmmküla Tõnu-Ado mü,

- Kantsi k Anemooni mü.

Väljastati projekterimistingimused Nõmmküla Ellumäe mü elamule koos tehnosüsteemidega.

Väljastati ehitusluba Päelda k Madise mü üksikelamu püstitamiseks.

Otsustati eraldada munitsipaal- eluruum.

Vaadati läbi volikogu materjalid.

26. mai

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis.

Kehtestati hinnad müügipiletile ja Liiva ettevõtlusala rendipinnale:

- Liiva turuhoones aruva ruumi rendihinnaks 6 eurot / m² kuus,

- Liiva ettevõtlusala rendihinnaks *tsoonis 2*: maa-ala kuni 50 m² - 3 eurot / m² kuus, maa-ala üle 50 m² - 2 eurot / m² kuus,

- müügipiletid turialal *tsoonis 1* ja tänavakaubanduse korras: 5 eurot (kuni 2 tundi), päevapilet 10 eurot, kuu pilet 20 eurot, poolaasta pilet 50 eurot,

- müügipiletid turialal *tsoonis 1* ja tänavakaubanduse korras kohaliku

käsitöö ja aiasaadustega kauplevatele füüsilistele isikutele: päevapilet 3 eurot, kuu pilet 10 eurot.

Ajuliselt vabastati korraldatud jäät- meveost 1 kinnistu.

Määrati Linnuse k Põllu kü asuvate hoonete unikaaladressid: Põllu (elamu), Põllu/1 (majandushoone).

Määrati erastatava kinnisasjaga liitmiseks sobiva iseseisva kasutus- võimaluseta katastriüksuse koha- aadress, sihtotstarve ja maksustamis- hind.

Otsustati jagada:

- Raugi k Laasu: Laasu (el.m) ja Künkapealse (mtm).

Otsustati vastu võtta ja suunata avalikule väljapanekule Liiva kaup- luse detailplaneering. Avalik välja- panek toimub 11.–30. juunil 2021.

Otsustati seada sundvaldus avalikes huvides vajaliku tehnovõrgu talumis- kohustuse kehtestamiseks Elektri- levi OÜ kasuks uue 0,4 kV pingega maakaabelliini ehitamiseks ning mastitoe paigaldamiseks:

- Linnuse k Tõnu kinnistule,

- Mäla k Lubjaahju kinnistule.

Väljastati projekterimistingimused:

- Kuivastu k Remmelga mü üksikelamu ehitusprojekti koosta- miseks,

- Simiste k Niinesalu mü puurkaevu rajamiseks.

Väljastati kasutusluba: Pädaste k Pädastemõisa mü püstitatud päikese- elektrijaamale.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Kallaste k Kadakaaru mü.

Kinnitati avaliku ürituse toimumine - Juu Jäab 25.

Anti välja määrus valimisjaoskonna moodustamiseks.

Detailplaneeringu teade

Muhu Vallavalitsus võttis 26.5.2021. a korraldusega nr 199 vastu Liiva kaupluse detailplaneeringu.

Planeering hõlmab Muhu vallas Liiva külas asuvaid Konsumi (47801:004:0280, ärimaa, 2324 m²), Tõnise (47801:004:0343, transpordimaa, 3122 m²) ja Liiva kauplus (47801:001:0504, ärimaa, 4589 m²) katastriüksuseid. Planeeringuala suurus on 10 035 m².

Detailplaneeringu eesmärgiks on katastriüksuste liitmine, ehitusõiguse ja arhitektuursete tingimuste määramine hoonete rajamiseks, katastriüksuse sihtotstarbe määramine, liikluskorralduse põhimõtete, tehnovõrkude, trasside ja tehnorajatiste asukoha, hoonestuse ja haljastuse põhimõtete ja ulatuse, seadustest ja teistest õigusaktidest tulenevate kitsenduste ja servituutide vajalikkuse määramine ning keskkonnatingimuste seadmine planeeringuga kavandatu elluviimiseks.

Detailplaneeringuga nähakse ette kauplusehoone taarapunkti laiendamine, prügimaja rajamine olemasoleva kauplusehoone laiendusena ja perspektiivne kaubandus-teenindusfunktsiooniga lisahoone (sealhulgas varjualused, paviljonid jms) rajamise võimalus krundil. Detailplaneeringu elluviimisega ei kaasne piirkonnale olulisi mõjusid. Detailplaneering ei sisalda üldplaneeringu põhilahenduse muutmise ettepanekut.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 11.6.–30.6.2021.

Detailplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda valla kodulehel www.muhu.ee/Detailplaneeringud ning Muhu vallamajas, aadressiga Muhu vald Liiva küla Vallamaja.

Vt edasi lk 3.

Hea Aili!

Sinu hoolealused on sinu kohta kõnelnud järgmist:

Aino: „Olen olnud Aili klient sellest ajast alates, kui vallas koduhooldusteenusega algust tehti (13. aastat). Ma olen Ailile selle aja eest väga tänulik. Meil ei ole kunagi arusaamatusi või pahandusi olnud. Talle saab kõik oma mured ära rääkida, kartmata, et see kellegi teise kõrvu jõuaks. Meil kõik asjad klappisid, lisaks on ta alati rõõmsameelne ja oskab hästi trööstida ja lohutada.

Ikka julgesin talle igal ajal helistada ja ükskord, kui sattusin õhtul haiglasse, siis Aili tuli mind veel vastu ööd koju tooma. Ma teadsin, et Aili ei armasta pimedas sõita ja – mõtle, ta ikka tuli! Muidu ei teagi, mis oleks minust saanud – see olukord on mul hästi meele ja ei jõua Ailit selle eest ära tänada.

Ma olen talle tõesti südamest tänulik nende aastate eest ja soovin talle kõike head edaspidiseks!“

Salme: „Aili on haruldaselt hea inimene – täpne, tubli, hoolas. Ta

Foto: Kalmer Saar

alati ütles mulle, et ära sa hakka üksi minema, võta mul ikka nuki alt kinni. Ta oli mulle nagu teine ema. Kiitke teda ikka taevani!“

Arvet: „Aili on hästi töökas. Tuleb uksest sisse ja vaatab kohe, kas on tarvis midagi teha. Ühtegi puru ei tohi maas olla! Vagusi ta ei

püsi. Kui ma õuest puukorviga tulín, siis ta napsas selle mul kohe käest ära. Ailist paremat naist ei oska tahtagi.“

Irma: „Aili tegi oma tööd täpselt, hoolivalt, empaatiaga. Kohe mitte midagi halba ei ole öelda!“

Raske on siinkohal veel midagi lisada. Pole kahtlusi, et tegid oma tööd piiritu vastutustundega, hoolega ja mis kõige tähtsam – südamega. Töökohas loovad õhustikku peamiselt kolleegid ja selles rollis olid alati suurepärane. Sinu rahulik meel ja tasakaalukus tekitas tunde, et kõik probleemid on lahendatavad ja sinul oli omadus leida inimestes ikka see päikeselisem pool. Asendamatu inimesi ei ole, kuid on erilised inimesed ja seda sa kindlasti oled. Tööpäevad ilma sinuta on harjumatu, kuid püüame ikka edasi püsida.

Jääb üle soovida Sulle head tervist ja rahulikku ning mõnusat pensionipõlve!

Triin Valk

Aasta vaimulik on Hannes Nelis

EELK vaimulike konverents valis aasta vaimulikuks Muhu, Kaarma ja Valjala koguduste õpetaja Hannes Nelise, teatasid 26. mai Saarte Hääli ja 28. mai Meie Maa.

“Seda tööd ei saa teha raha eest, vaid seda tehakse siirast armastusest selle töö ja väärtuste vastu, mida kirik kuulutab,” ütles Hannes Nelis, kes on vaimulikuametis teeninud 29 aastat.

Muhu oabitsate kolmas trükk on jõudnud kodusse. Trükiseid saab soetada pastoraadist, vallamajast ja Hellamaa raamatukogust.

Noppeid

Karjaaiad takistavad Muhus metsloomade liikumist, kirjutas 29. mai Saarte Hääli. Paljusk on aiad seotud alvarite ja niitude taastamisega, arvas jahimees ja rohevõrgustiku eeskoostaja Rein Vaske. Pärandkoosluste taastamisprotsessides ei ole tema hinnangul arvestatud aastakümnete jooksul väljakujunenud metsloomade liikumisradade, elupaikade ega muude loomade heaolu puudutavate asjaoludega. Põdra ja hirve arvukus saarel on viimastel aastatel tugevalt langenud.

Detailplaneeringu teade

Vt algus lk 2.

Detailplaneeringu avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu toimub 22.7.2021 kell 16.00 Muhu vallamajas.

Ettepanekud ja vastuväited planeeringulahenduse osas palume esitada kirjalikult avaliku väljapaneku jooksul.

Planeeringu vastuvõtmise korraldusega saab tutvuda aadressil www.muhu.ee/Dokumendiregister ning Muhu Vallavalitsuses.

Täiendav teave tel 453 0680, maa@muhi.ee

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes, valla teadetetahvil ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmumissagedus võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused meilile. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muhi.ee

Lehekuu ja jaanikuu Muhu Muuseumis

Maikuu tõi meile taas muuseumisse mitmeid külastajaid ja gruppe. Muuseumis käisid paar töökollektiivi Tallinnast, Eesti uusimigrantide grupp, Virtsu koolilapsed, venekeelsete tallinlaste grupp, Tartu juristid, Eemu veskiga tutvusid Muhu koolilapsed.

Mai algusest saadik saab Kunstitalis näha näitust „1919 mässu kaudu vabasse riiki“. Kiirustage seda vaatama, sest juba 9. juuni hommikul pakitakse näitus kokku! Sealt edasi algab uue näituse ülespanek. Kunstitalil on avatud iga päev kl 10–17.

Mais tegime muudki – otsisime ja leidsime suviseid klienditeenindajaid, ajasime korda mitmeid majandusasju, Kulkasse läks järjekordne rahataotlus, seekord ühe teaduspäeva korraldamiseks.

21. mail külastas muuseumi juhataja Meelis Mereäär Saaremaa muuseumi, kus avati näitus „Viikingid enne viikingeid“. Näha saab Salme laevmatustelt leitud asju – mõõgad, ehted, kammid, täringud,

paljud neist kulla ja hõbedaga peenelt kaunistatud, lisaks rohkesti teavet leitu kohta, lahingu animatsiooni ja muud põnevat. Soovitame vaatama minna.

Juunikuul töötab tulla taas juba tihedam nii grupitellimuste kui ka ürituste poolest.

4. juunil teeme muuseumi ja Muhu saare tutvustuse internetikeskkonnas, Muuseumiroiti auhin-nagala raames.

19. juunil korraldame muuseumi-esisel alal „Vana trani laada“. Kui sul on kodus üle jäänud midagi, mida ise ei vaja ja ära visata ka ei raatsi, siis tule nendega Koguvasse ja kindlasti leiavad asjad endale uued omanikud. Laada algus kell 11 ja orienteeruv lõpp kell 14. Kõik kauplemiseks vajalik, nagu laud, tool, varjualune, võta palun ise kaasa. Müüa võid ka autost või järelekarust. Laadal osalemine on kõigile tasuta. Muuseumikülastamine on piletiga. Palun anna enda osalemisest teada: tegevus@muhi.ee või 5451 1291.

Kui asju müügiks ei ole, aga oled hea küpsetaja, siis tule müü oma küpsetisi. Hea maitseelamus on ka olnud alati laada üks oluline osa.

23. juunil, jaanilaupäeval on muuseumis **muusika ja mängudega hommikupoolik**. Esineb ansambel „Siin me oleme“, saab mängida erinevaid mänge. Sisepääs muuseumipiletiga, registrijärgsetel muhulastel tasuta. Muusika ja mängudega alustame kell 11.

26. juunil on Muhus taas „**Ilulab. Eput päe**“. Muuseum lööb kaasa koostööpartnerina. Selle päeva hommikul saab Kunstitalis kuulata ettekandeid ja külastada meeskäsitöö näitusmüüki.

3. juunil avame ka **Eemu tuuliku**. Veski hakkab avatud olema neljapäevast laupäevani kl 10–17, riigipühadel suletud.

Muhu Muuseum on avatud E-P kella 10–17.

Tervitustega,

Muhu muuseumi pere

Muhu kaupade müügile keskendunud e-kaubamaja MuhuBrands.com alustas tööd, kirjutas 28. mai Saarte Hääli. Aastaringne müügikanal ühendab kõiki Muhu tootjaid ja käsitöölisi.

Juu Jääb toimub tänavu 25. korda, seekord juuli esimestel päevadel. Rahvusvahelisel festivalil esinevad artistid USA-st, Suurbritanniast, Austriast, Rootsist, Soomest ja muidugi Eestist. Vt 26. mai maakonnalehti.

Kitarrivõistlus

Kuressaares tegutsev *Incap Estonia* kutsub saarega seotud noori osalema Saaremaa noorte kitarrivõistlusel “Incap Rocks!” Osalemiseks tuleb saata võistlusele lühivideo hiljemalt **13. juunil**.

Incap Estonia kutsub võistlusest osa võtma **kõiki kuni 25-aastaseid noori**, kes jaotatakse kahte vanuserühma. Võistlejalt oodatakse kuni 1-minutilise kitarrilapa videot ning mõlema vanuserühma lemmikuid premeeritakse muusikapoodide kinkekaartidega.

Võistluse tingimused aadressil www.incapcorp.com/incaprocks

Väikesaarte elanikud saavad edaspidi **kalastuskaarte** skoonnateenistuse iseteeninduse kaudu, kirjutas 5. mai Meie Maa.

Muhu oabitsa lugemiselamusi jagas 21. mai Nädalalõpu lehes Enda Naaber, kes nägi aabitsatekstides kultuuriloolise mitmekesisuse tahke. Huvi Muhu oabitsate vastu on osutunud suuremaks, kui osati arvata, kirjutas 5. mai Meie Maa.

Putuka- ja loomahammustused

* Putukahammustuse reaktsioone leevendavad allergiaravimid

* Kui peaks tekkima raske allergiline reaktsioon: hingeldushood, hingamisraskused või teadvuse kaotus, mis ilmneb üldiselt paar minutit pärast putukatorget, tuleb kutsuda kohe kiirabi; tähelepanelik tuleks olla ka siis, kui mesilane või herilane on nõelanud näo, suu või kaela piirkonda, sest paistetuse teke neis kohtades võib osutada eluohtlikuks.

* Puugi kiire eemaldamine vähendab borrelioosinakkuse riski

* Rästikuhammustust vajab kiiret abi; madu hammustab enamasti vaid siis, kui talle peale astuda. Arstiabi saamiseks tuleks helistada 112 või transportida kannatanu lähimasse traumapunkti.

* Loomahammustuse esmaabi peab olema kiire: haav tuleb kohe puhastada ja desinfitseerida. Kui haav on pindmine, siduda puhta sidemega. Tugeva verejooksu korral tuleb asetada haavale rõhkside.

Leeripüha Liival

Nelipühi oli Liival suures kirkus üle hulga aastate väga tähtis päev – õnnistuse said kuus leerilast. Kui varasematel aastatel on Muhu leeris käia soovijad osalenud Saaremaal praostkonna leerilaagrites, siis sel aastal polnud see piirangute tõttu võimalik.

Viis Muhu Põhikooli lõpuklassi noort, aga ka üks täiskasvanud leeriopetuse soovija, kohtusid kahe kuu vältel õpetaja Hannes Nelisega interneti vahendusel ning sooritasid samal moel ka leerieksami.

Ajal, mil kirikukogudused üle Eestimaa kaotavad järjest enam liikmeid, tuleb neid Muhus trobinal juurde. Ja neist kuuest viis olid purunoor, alles iseseisva elu algusesse jõudvad noored.

Olukorras, kus kõik Eestimaa koolide lapsed olid löödud sellele hirmuäratavale koduõppele, leidsid viis noort hinge eneses jõudu läbida distantsõppe korras lisaks põhikooli lõpuklassile veel ka leerikool.

Leeripäeval kiitis õpetaja Hannes Nelis oma õpilasi sooja tänu-tundega südames. Mõnusa huumoriga meenutas ta, et kodutööde

vastused olid leerilastel tihtilugu täpselt ühesugused. Erinevalt pärisikooli õpetajatest, ei leidnud tema selles midagi halba. Mida see näitab? See näitab, et noored on teinud omavahel koostööd, suhelnud, aidanud ligimest, et nad hoolivad üksteisest. Ja mis saab olla tänapäeva ükskõiksust täis maailmas veel tähtsam?

Lisaks jagus õpetaja kiidusõnu ka *selle va interneetuse* aadressil. Pärast paari esimest kohtumist oldi sunnitud jätkama läbi arvutite. Aktiivsed noored löid oma grupi, kuhu kaasasid ka õpetaja ja nii sai leeritunde pidada teinekord isegi jalgpalli tagumise kõrvalt. Ja mis siin öelda, koguduse liikmetest lapsevanemategi oli teinekord tore näha oma kodus õhtuti kiriku-õpetaja muigel nägu. Mis sellest, et küll vaid lapse arvutiekraanil, aga sooja tunde hinge tõi juba seegi.

Eks see distantsõppe korras hariduse omandamine, võtab pika aja jooksul närvid läbi igauhel. Mis siis veel rääkida lõpuklassi noortest. Aga need viis noort hinge said kogu selle perioodi vältel palju tuge ja

vaimujõudu just oma leeritundidest. Ja nüüd, oma kaitsvatest kodupesadest välja lennates, on neil oskus ka suures maailmas seigeldes paremini heal ja kurjal vahet teha.

Leeriteenistusel osales neljakümne inimese ringis – lisaks leerilastele ka nende vanemad, ristivanemad, sõbrad. Nii suurt ja pidulikku teenistust pole Liival hulgal ajal olnud.

Leerilapsed ise särasid kui päikesekiired kiriku uste ees ja sobitusid imeliselt kevadesse vöillemesse.

Esimesed tunnistused on nüüd käes. Head põrumist eksamitel ja tuult tiibadesse!

Ning muidugi suur “Tere tulemast!” kõigile kuuele uuele koguduse liikmele! Juba see piirangute kiuste kummalisel teel läbitud leerikool annab lootust, et oleme saanud juurde kuus aktiivset ja tegusat liiget.

Suur tänu kõigile, eriti aga leerilastele ja õpetaja Nelisele!

Kadri, Irena, Mari
EELK Muhu Katariina
kogudusest

Vt ka pilti lk 1.

Maaelu lämmatatakse liigsete piirangutega

Eesti maa- ja rannaeluga seotud organisatsioonid tegid ühise pöördumise Vabariigi Presidendi, Riigikogu fraktsioonide ja Vabariigi Valitsuse poole palvega võtta senisest suurema tähelepanu alla Eesti maa- ja rannapiirkondade elu toimimine ja püsijäämine.

Pöördumises tuuakse välja, et Eesti maa- ja rannaelanikele seatakse iga aastast tuleneb linnade piiranguid. Kitsenduste seadmisel jäetakse maarahvas tihtilugu läbirääkimistest kõrvale ning antakse aina suurem sõnaõigus kitsastele huvigruppidele. Pöördumisele on alla kirjutanud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Eesti Jahimeeste Selts, Liivi Lahe Kalanduskogu ja Eesti Erametsaliit.

Enamik Eesti keskkonnakoormusest ja saastest tuleneb linnade elutegevusest, kuid vastutus pannakse pigem maainimeste õlgadele.

Ometi aitab just maa- ja rannarahva igapäevategevus tasakaalustada kaasaegse inimese keskkonnamoju ning tagada linna-inimestele vajalik toit ja soe tuba.

Eesti inimesed väärtustavad kohalikku ja värsket toitu, liigirikast loodust, puidust maju ja keskkonnasõbralikku toasooja, kuid hetkel seatakse maa- ja rannarahva tegevsemisele asjatundmatuid piiranguid, mis takistavad nende hüvede tootmist. “Levimas on tendentsid, kus aktivistide surve seatakse loomakasvatusele ebamõistlikke piiranguid, mille eesmärgiks on loomakasvatuse vähendamine,” sõnas Talupidajate Keskliidu tegevjuht Kerli Ats. “Ometi on loomakasvatusel ringmajanduses vältimatu roll kodumaise toidu ja kohaliku orgaanilise väetise tootmisel, mullaviljakuse hoidmisel ning elurikkuse säilitamisel ning Eestis loomade karjatamise vähe-

nemine on juba põhjustanud putukate, lindude, kahepaiksete ja taime-liikide arvukuse vähenemist.”

Ülereguleerimise all kannatab ka Eesti kohalike rannakülade jätkusuutlikkus. Küsitavate keelualade loomine ja Vabariigi Valitsuse plaan ajalooliste püügiõiguste vähendamiseks läbi karistusseadustiku suretab kutseliste kalurite traditsioonilist kalapüüki. Samal ajal on riik jätnud tähelepanuta nt kormoranide poolt tekitatud kahju.

Ettepanekute seas on nt töötada välja terviklik maapoliitika, et toetada läbi põllu- ja metsamaa Eesti toidu- ja energiapuolekut. Samuti analüüsida erinevate piirangute kehtestamisel nende sotsiaalmajandusliku mõju piirkonna inimeste toimetulekule. Tähelepanu juhitakse ka Euroopa piirangute liigagarale rakendamisele Eestis.

TSITAAT: “Inimene on pidanud mõistlikku ja ebamõistlikku võitlust umbrohtude, kahjurite ja teiste olevustega aastatuhandeid. Kuid nüüd on see võitlus saanud uue näo, muutunud ülitõhusaks, ütleksin, et kurjakulutavalt tõhusaks. Oleme oma kätte saanud herbitsiidid, insektitsiidid, muruniidukid, murutraktorid. Ja selle tulemus on see, mida ühes artiklis nimetan “püätud Eestimaaks”. Põllud ilma põllulilledeta, aiad ja teeäärde ilma “umbrohuta”, marimadalaks niidetud murud. Õite, liblikate, kimalaste ja muude putukate arvu järsk langus, mistõttu on

vähemaks jäänud ka linde.

[---] ... loodusega ei saa teha kompromisse. Loodus vastab igale meie sammule ainult oma sääduste järgi ja ei hooli karvavõrdki sellest, kas meile on mugavam, odavam, meeldivam teha nii või naa. Loodusel on palju aega, vahel ta viivitab oma vastusega, nii et me võime arvata, nagu saaks *business as usual* rahulikult edasi minna. Aga ei saa. Peame oma elu muutma ja elu mõtte ümber hindama. Mida varem, seda parem.”

Jaan Kaplinski. Looduses ja loodusega. Tln 2020, lk 213–214.

Säästame keskkonda, toetame kogukonda

Ees on jaanipäev ja usinamad peremehed on juba ammu lõkkesmaterjali valmis kogunud. Ei juhtu harva, kui lõkkesse läheb palju ebavajalikku kraami, mis vähegi põleb. Õnneks on teadlikkus keskkonnaga seonduvatest probleemidest piisavalt tõusnud ning autorehvide ja eterniidi põletamist koduaias jääb aina vähemaks. Aga siiski – puidust vanad aknad ja uksed, palgid, mööbel võiksid ju lõkkesse sobida? Mittepõlev ehitusmaterjal läheb tihti varemete vahele või mõnda täiteauku, sest mis seal salata, vana ehitusmaterjali ametlik utiliseerimine on küllaltki kallis ja ebamugav.

Arenenud riikides räägitakse üha enam keskkonnateadlikust käitumisest. Mida me sööme, mida - kui palju tarbime, kuidas käitleme prügi, kuni selleni, millistes majades elame. Kõik on kuulnud energiatõhususest ja soojapidavusest. Kuid see on keskkonnateadliku ehituse üksainus tahk. Asi on palju põnevam ja mõtlemapanevam. Muhu taluehitiste vanus ulatub ligi 100 aastani, on vanemad ja uuemaid. Täna ehitatakse hooned, mille kestvuseks on ette nähtud 25–50 aastat. Juba teadvustatakse, et vanemate hoonete renoveerimine on keskkonnasõbralikum kui uute ehitamine, kuigi esmapilgul võib see kallim tunduda. Vanemate hoonete ehitusmaterjal tuli võimalikult lähedalt, see on ökoloogiline, mille tootmisega ei kaasnenud keskkonnareostust. Seega võib korrapärase hoolduse korral talumaja eluiga kesta kauem ning ehitusmaterjal olla keskkonnasõbralik.

Kui nüüd küsida, kas see ka tänapäeva mugavustele vastab ja peab piisavalt sooja, siis kõike annab teha. Näiteks rooga soojustamine ja lubikrohv on alternatiivid, mille jalajalg on äärmiselt väike. Rääkimata sellest, et naturaalsed ehitus- ja viimistlusmaterjalid on meie igapäevase elukeskkonnana oluliselt paremad kui sünteetilised materjalid. Ehk alati tuleb vaadata ehitus- ja soojustusmaterjalide erinevaid aspekte – millest on need toodetud, milline on tootmiskulu ja keskkonnasaaste, kas neid saab taaskasutada, milline kulu ja reostus tekib utiliseerimisel, milline on materjali transpordikulu. Kaugelt imporditud klaasvill, peno ja pastikaknad võivad näidata kiiret efekti, kuid laiemas perspektiivis on nende kulutõhusus küsitav. Samuti ei saa pidada vähemoluliseks, et lähedal toodetav lubikrohv, katuseroog ja roost soojustusmatid, samuti ehituspalgi kasutamine pakuvad tööd kohalikele ehitusmaterjalide tootjatele ning aitavad elus hoida traditsioonilisi ehitusvõtteid ja -materjali tootmist. Ehk näeme ka Muhus rohkem kohapõhist materjalikasutust, sh maa- ja paekivi kasutuse osakaalu tõusu, et konkureerida lühikese elueaga sisseveetud moodul- ja katoloogimajadega.

Ent tagasi jaanilõkke materjali juurde. Väga suure osa keskkonnateadlikust ehitamisest moodustab taaskasutus. Juba ajalooliselt on Muhus tänu ehituspalgi puidusele hooned

ühest kohast teise veetud ning mahajäetud majade materjal leidis kiirelt uued omanikud. Täna leidub palju teadlikke omanikke, kes majade taastamisel või ehitamisel rõhuvad just taaskasutusele. Seda nii entusiastmist kui ka hinnast tulenevat. Olgu siis sihilik vanad palgid, tellised, betoonkivid, vanad puidust aknad-uksed või katusekivid. Vanadest akendest saab edukalt ehitada romantilisi kasvuhooneid, ahjutellistest teha põrandaid ja taladest suveköökeid sisustust. Seniks, kuni Muhus ei ole veel oma vanamaterjali ladu või kogumispunkti, tasuks kõigil, kel midagi kasutult seismas, teha pakkumine kogukonnale. Olgu selleks siis vana puidust uks, vanad sepiused, kausedkivid, mööbel, ahjupotid või lagunev suitsusauna hoone. Kellel võimalus, julgustan kasutama facebook'is olevat kogukonna lehte, kuid alati võib kuulutuse sättida küla teadetahvlile või rääkida kellegagi, kes nõus teabe jagamisega abistama. Kunagi ei tea, kes mida parasjagu otsib ning vanade materjalide huviliste arv on üllatavalt suur. Seega: kõik mis põleb, ei kuulu lõkkesse – ehitusmaterjali saab ja tasub taaskasutada. Sellest võidab nii keskkond kui ka kohalik kogukond.

Mõned soovitusel ja nõuanded:

1. Vältige PVC-d, eelistage naturaalseid materjale – sh valige laminaatparketi asemel puitparkett, põrandalaud, naturaalne linoleum või looduslik kivi; vältige plastikaknaid eelistades puitaknaid.
2. Kui on võimalik, restaureerige ja remontige. Korrapärane hooldus ja heaperemehelik käitumine on maja säilimise juures kõige olulisemad.
3. Eelistage kohalikke, st eesti- maised ehitusmaterjalide tootjaid.

4. Kasutage väikese emissiooniga värve, sh traditsioonilisi värve, nt muldvärve, lubivärve, linaõli värve.

5. Taaskasutage materjale. Kui endal jääb midagi kasutult seisma, siis pakkuge enne utiliseerimist teistele ja vajaduselt konsulteerige spetsialistiga.

Sabina

Paenase Tänavsuu perenaine
ehituspärandi huviline ja
spetsialist
parandikoda@gmail.com
tel 52 91493

Aknajaht

7–19-aastased lapsed ja noored on koos peredega oodatud kaasa lööma vanade akende inventeerimise talgutel „Mida aken peegeldab?“ Osalemiseks tuleb vanast aknast tehtud foto koos lühikese lisateabega saata aadressile elle@estlander.org

Aknajahil osalemine annab hea võimaluse koos vanemate või vanavanematega enda ümber kultuuripärandit märgata, mõtestada ja jäädvustada. Kogutud materjal läheb hoiule vabaõhumuuseumi kogusse ja saab kättesaadavaks uurijatele ja huvilistele. Täpse juhendi ja kasulikke nõuandeid leiab Pärandivaderite kodulehelt parandivaderid.ee

Kogutud materjali palume saata Elle Lepikule aadressil elle@estlander.org **31. augustiks 2021.**

Parima talu konkurss

Talunikke oodatakse oma kandidatuuri üles seadma kuni **20. juunini**. Taluliidu tegevjuht Kerli Ats: „Konkursile võib esitada ka oma naabri või mõne muu talu, mis on avalduse täitjale silma paistnud. Oluline on, et tublid talupidajad ei jääks märkamata.“

Talusid oodatakse kandiddeerima kolmes kategoorias: parim tootmistalu, parim alternatiivtalu ning parim noortalunik. Kandiddeerimisavaldus on leitav www.surveymonkey.com/r/KG9PNXG

Vanatoa turismikompleksi müügist kirjutas 27. mai Saarte Hääle. Et turismihotelli välismaalasest omaniku Muhus käimine võtab aega, siis tuligi otsus anda hotell järgmisele omanikule.

Näitus
Muhu turul
19.05–24.06

**TALUMAJA
SILMAD
JA SUUD**

Autor: Heiki Pärdis

1941. aasta küüditamine Muhus

Eda Maripuu, Muhu Muuseum

Tänavu juunis möödub 80 aastat päevast, mil tuhanded eesti pered viidi vägivaldselt ja jõhkral moel ära oma kodudest. Mehed reeglina arreteeriti ja lahutati oma peredest, suurem enamus tapeti või suri ebainimlikes tingimustes nagu nende pereliikmedki, kelle kohta tarvitati sõna sundasumine, mis erines vangistusest ainult nii palju, et okstraati ja püssimeest ei olnud reeglina näha.

Artikli autor on tänuvik 80 aastat tagasi toimunud traagilise sündmuse kaasa teinud Juta Pajuniidile ja Herbert Oidekivile, kes oma mälestusi olid nõus jagama.

Suur osa juuniküüditamise nime all tuntud sündmusest toimus 14. juunil 1941, kuid saartel viidi inimesed ära kaks nädalat hiljem. Auvärses vanuses **Herbert Oidekivi** meenutas, et nende perele tuldi järele 30. juuni öösel. Herberti isa, kaupmees ja kunagine meremees **Vassili Oidekivi** (1881–1942) oli sel päeval aetud Muhust rekvireeritud raadioid Orissaare miilitsajaoskonda viima ja Herbert pidi jalamehena minema Pärase Paalile talgutele. Pärast tööd tuli Herbert koju, et riideid vahetada ja siis talgutele järgnenud peole minna, aga isa, kes koju tuli, ei lubanud minna. Isa sõna oli sel ajal seadus ja Herbertil ei jäänudki muud üle, kui voodis minna. Varsti tuli aga ema Olga ja ajas ta üles, sest võrdar mehed olid tulnud neid kodust ära viima. Ema ja isa kiirustati takka ja midagi kaasa ei lubatud võtta. Ka söögipoolist ei lubatud võtta. Lõpuks lubati kolmandik leiba ja suitsusink kaasa võtta. Isa käest nõuti relva, aga isal oli õnneks paber, mis näitas, et ta oli relva ära andnud. Nad küüditati Tallinna firma „Mootor“ bussiga. Ema pandi lastega bussi etteotsa, isa oli tagapool. Kui ema ja isa rääkida tahtsid, hakkas üks läti rahvusest küüditaja hirmsal moel sõimama. Ohvitser oli seepeale aga öelnud, et nendega peab käituma kui nõukogude kodanikega. Seejärel sõideti koolimajja, kus võeti kaasa koolijuhataja Vassili Mürstaja pere koos 86-aastase emaga. Mürstaja ise oli purjus olnud. Mihkel Suu Nõmmküla Uuetoalt meenutab oma mälestustes, et mõned päevad enne küüditamist oli Liival toimunud külavolinike koosolek, kus tehti kokkutulnutele ülesandeks inimeste käest riigilaenu koguda. Mürstaja olevat püsti tõusnud ja

teatanud suurel häälel, et ta võib ise selle laenu kõigi eest võtta. Mihkel arvas, et sellega tegi ta endale karuteene ja oli märgitud mees.

Seejärel sõideti Võlla Jürile, kust võeti kaasa **Aleksander Ööveli** paljulapseline pere. Siis mindi Kuivastusse pereisale järele, kes olnud reibas ja teatanud, et „...mis siis ikka, sõidame siis pealegi Venemaale...“ Ülo Rehepapi Muhu külade ülevaates on kirjas, et Öövel oli teinud punavõimudega koostööd, aga nagu teada, ei võinud sel ajal keegi kindel olla, et ta uue võimu hammasrataste vahele ei jää. Nii lasti ka Aleksander Öövel Venemaal 1942. aastal maha. Kaasa võeti veel piirivalves teeninud Reinhold Mägi koos oma naisega, kes oli Tusti Tooma Juula. Võlla asundusest küüditati perekond Koel ja metsnik Järve pere.¹ Herbert Oidekivi meenutab veel peret, kes küüditati Lõetsast. Tegemist oli Jaani vana **Mihkel Pallasmaaga** (1867–1941). Sinna ei saanud buss sisse sõita ja küüditajad pidid minema pool kilomeetrit jalgsi. Kuna ka selles peres oli voodihaige vanainimene, siis oli tükk mõtlemist ja tegemist, mida temaga teha. Halvatud vanainimene pandi vankri peale ja küüditati bussi juurde, kus ta bussi uksest sisse visati nagu kõik teisedki. Edasi läks sõit Kuressaarde ja küüditatud pandi laevale. Laev tuli Viirelaiu juurde, kus jäädgi udu tõttu ankrusse. Küüditatud viidi Rohuküla sadamasse, mis oli täis Leedust ja Lätist pärit laevu. Käis ka õhulahing Saksa ja Vene lennukite vahel. Alles keskööl lasti inimesed maale ja pandi rongi peale ning küüditatud viidi Tallinnasse. Rong jäi seisma Kopli jaama, kus oodati kaks päeva äraviimist Venemaale. Herbert sai ikka ema juurde, isa nad enam rohkem ei näinud. Isa oli Herbertile öelnud: „...ärge muretsege, mina tulen nagunii koju“. Paraku ei olnud NKVD käest lihtne pääseda ja 19. veebruaril 1942 suri ta Kemerovo oblastis.

Nädal aega hoiti küüditatud naisi ja lapsi Harkus luku taga, seejärel said nad hakata vabamalt liikuma ja tööl käima. Vangla ülem ütles Herberti emale, et neid on eksikombel kodust ära viidud. Kaks

¹ Karksist pärit Peeter Järv oli 1936. aastal surnud, kuid Võlla Salul elasid tema lesk Elisabeth ja selle õde Maria, keda „Memento“ nimekirjades ei ole.

nädalat hiljem lubati viia sugulaste või tuttavate juurde Läänemaale. Herbert ema Olga ja õde Mariaga saidki laagri organiseeritud autodega Läänemaale, kus elas sugulasi. Seal olid aga kõik inimesed lahingute eest põgenenud ja ei olnud kellegi käest küsida. Ema palus, et neid Virtsu viidaks. Hommikul olidki nad aurulaevaga Viire Kuivastu saanud, kuhu oli neile vankrid vastu saadetud, mis neid Liivale valla täitevkomiteesse viis. Seal oli esimees Jaan Tuulik (1893–1941) kukalt kratsides imestanud: „Näe, tulidki tagasi.“ Kodu oli aga sõjaväe poolt hõivatud ja laskemoona täis. Sakslaste sissetungi eel panid punaarmeelehed maja põlema. Pere leidis peavarju naabrite Mesipuude juures.

Kõrges vanuses on ka **Juta Pajuniit** (s. Kramm), kes viidi koos vanematega samal ajal kodust ära. Juta meenutab, et ta isa ja ema olid eestimeelsed inimesed: ema **Hilda** (s. Tärvis 1899–1980) oli Muhus tuntud kooliõpetaja, Naiskodukaitse liige ja Kodutütarde juht ning isa **Joann Kramm** (1901–1942 Irkutski oblast) valla sekretär ja juba sellepärast võisid nad küüditamise nimekirjas olla. Joann Kramm töötas vallasekretärina ka esimesel nõukogude aastal 1940–41. Mihkel Suu arvas, et Joannile võisid saatuslikuks saada tema teadmised uue võimu tegemiste kohta. Juta meenutas, et tolleaegne täitevkomitee esimees Jaan Tuulik oli rinde lähenedes isale öelnud, et nüüd tuleb küll ära Venemaale minna. Isa vastanud: „On's sellega nüüd nii kiire?“ Jaan Tuulik oli seepeale tähendanud, et Kramm ei taha meiega kaasa tulla.² Kramm arreteeritigi töökohal Liiva pastoraadis asunud valla täitevkomitee hoones. Isa toodi püssimeeste vahel koju ja pidi püssimeeste valve all ukse kõrval seisma seni, kuni ema pakkis, sest nende perel lubati asju kaasa võtta. Läbiotsimise käigus pöörati kogu majapidamine segamini. Buss küüditajatega ja nende ohvritega sõitis edasi Juta ema õde Alviine Lukase pere järele, seejärel võeti kaasa Vanamõisa Sepalt endise vallavanema **Aleksander Üksiki** (1900–?, surmaotsus 8.4.1942) pere. Ka tema tegi nalja, kui bussi tuli. Edasi võeti inimesi veel Orissaarest kaasa, seejärel läks sõit

² Jaan Tuulik evakueeris oma pere Venemaale, ise aga jäi siia ja lasti sakslaste poolt maha.

Kuressaarde. Seal pandi nad laeva trümmi, mehed ühes ja naised teises otsas. Üks naine, kes tuli kolme lapsega, laulnud kurbi laule. Sõit läks Tallinna. Sõidu ajal kuuldi sõjamüra. Tallinnas lahutati mehed peredest ja naised-lapsed viidi Harku laagrisse. Juta enam rohkem isa ei näinud, isa kätte jäid pakid. Ühel hetkel lasti inimesed laagrist lahti ja Juta pere läks Haapsallu onu juurde. Kui nad Muhusse jõudsid, siis läks Hilda oma õe juurde, sest lahingute ajal oli nende maja kannatada saanud. Lahingute ajal olid nad keldris ja kui keldrist välja tulid, siis olid juba sakslased õues. Juta meenutab, et Muhu inimesed aitasid neid, kuidas said. Kuna kõik riided jäid isa kätte, siis oli esialgu kõige suurem puudus just nendest.

Oina Jüri juurtega **Vassili Kase** (1896–1942) perekonnal oli õnnetus olla küüditatud juba 14. juunil. See tähendas, et nemad nii ruttu koju ei saanud. Tütar Vaike (1928–1983) pidas Siberis Kirovi oblasti Nagorski rajooni metsatöödele küüditatuna ja mitmes teises kohas oma matemaatikaõpiku servadel päevikut, mis on trükitud „Memento“ sarjas ja kättesaadav ka internetis.³

Mõned väljavõtted siinkohal:

1941

02.07. Täna on mul kole paha tuju – ainult mõtlen kodu ja papa pääle.

01.08. Täna hommikul oli – terve päev oli kange äikese ilm. Ei tea mis see tähendab, ehk tuleb lõpp sellele soojale ja saame koju.

05.08. Täna anti (lubati kaardi või nimekirja alusel osta) 1/2 kg soola.

02.12. Eile juut (müüjanna kaupluses) korjas mamma talongid ära ja leiba ei andnud.

22.12. Meil on praegu suur raha puudus. Olen väga mures.

1942

03.06. Irja (Varest, s. 1926 ja surn. 10.1.1943) saatis Väikele „Mälestuseks Belajas“ (Retškas) pildi, joonistatud 7 baleriiniga ja allkirjaga L. van Beethoven, Mondschein Sonate. (Kuressaare advokaadi tütar I. Varest organisatsioon, mis sisustas eesti laste talvist barakielu peerväljalas või täiesti pimedas koridoris küdeva ahju suudme lähedal. (Järgneb)

³ okupatsioon.ee/et/memento-2001/52-sissejuhatus2001

Jarek Jõepera

Äikesehud

Äikest on Eestis ligikaudu 20–25 päeval aastas. Äikese periood ulatub hiliskevadest sügiskuudeni. Perioodide intensiivsus on nihkunud kalendri vaates järjest varasemaks. Äikesega kaasnevad: kuumalaine, rahe, paduvihm, tugev tuul trombide ja tornaadodeni välja. Osade loodusnähtuste ilminguga võib kaasas käia meeleto purustusjõud.

Mitte mingil juhul ei tohi äikese ajal teostada elektritöid. See on esmane ohutusnõue. Kui on kuulda kõminat ja silmaga näha sähvivaid välgunooli, on viimane aeg tööriistad käest panna. Välgunool võib anda laengu kuni 200 000 amprit, mis on meeleto voolutugevus.

Kui äike läheneb, on soovitatav kontaktidest välja võtta kõik elektriseadmed. Ärge unustage seinakontaktidesse telefonilaadijaid, ka siis mitte, kui kodust lahkute. Äikesepilv võib ohtlikult lähedale jõuda loetud minutitega ja lähitabamuse korral muutub laadija tulepalliks, kandes sädemed ühe hetkega mööda eluruumi laiali. Ühendage lahti ka interneti andmesidekaablid ja vanematel televiisoritel võtke küljest TV-kaablid.

Hoonetele on tark paigaldada piksekaitsesüsteemid: kinnitada maja külge pikad vardad ehk püüdurid, mis asetsevad hoone tipust kõrgemal. Eluruumides on soovitatav kasutada liigpinge piirikuid, mis maandavad äikese tabamusega kaasneva ülisuure energialaengu.

Pea meeles, et äikesega ei tohi:

- * käia vannis või minna väljas veekogu äärde (vesi on hea elektrijuht);
- * kaminasse või ahju teha tuld (korstnast väljuv soe õhk ja selle laetud osakesed toimivad pikse püüdjana);
- * tekitada tuuletõmmet (jällegi soe õhuvool toimib pikse püüdjana);
- * lauatelefonilt helistada (andmesidevõrguga ühendatult helistamine on ohtlik. Eestis on teada kaks juhus, kus inimene rääkis äikese ajal lauatelefoniga ja peale välgunooli sähvatust käis torus pauk ning inimene jäi ühest kõrvast kurdiks);
- * puude ja mastide alla minna (kõrged puud ja mastid toimivad nagu püüdurid, väik leiab need lihtsamini üles ja lööb just sinna);
- * lageda välja peal liikuda (väik leiab inimest tasase maapinna suhtes märksa lihtsamalt).

Hea teada:

Kui äikesel on valida, millisesse puusse „maanduda“, siis lehtpuudest on kõige tõenäolisemaks ohvriks tamm ja okaspuudest kuusk – neil mõlemal on juurestik harali mööda maapinda laiali, pakkudes välgutabamusele rohkelt ühenduspunkte.

Kuidas arvutada äikese lähedust?

Valguse levimise kiirus vaakumis on peaaegu 300 000 m/s. Heli levimise kiirus õhus on umbes 340 m/s. Kui äikese sähvatust käib ning kolme sekundi pärast müristab, on väik umbes ühe kilomeetri kaugusel. See on ohtlik kaugus, äike võib tabada kilomeetrite tagant.

Igas sekundis sähvib maakeral umbes sada väiku.

Auto on äikese ajal turvaline koht. Ükskõik, kas seistes või liigeldes. Välgu tabamuse korral liigub laeng auto välispinnalt läbi märgade rehvide maapinda, masinas sees pole midagi tunda.

Keskmine korralik äikesepilv peidab endas sama palju energiat kui paar Hiroshimale heidetud aatomipommi.

Välgu temperatuur on Celsiuse skaala järgi umbes 3000 kraadi, natuke rohkemgi.

ADREM Kinnisvara
www.adrem.ee

Soovid osta - müüa kinnisvara või vajad hüva nõu?
Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,
lauri@adrem.ee
www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Mu-
humaa kinnisvarast! Adrem Kin-
nisvara tegutseb Saare maakonna
kinnisvaraga juba aastast 2002!

Kevadeks küttekolded puhtaks!

Korstnapühkija tuleb külla, telli kui vaja:

- * küttekollete puhastamist
- * korstnate puhastamist oma redeliga.

Lisainfo ja registreerimine:
Korstnapühkija Andi Vaha
telefonil 5668 4705
e-post: akgetmer@gmail.com

MUHU VARAHALDUSE OÜ

LEIAME SOBIVA LAHENDUSE KÕIGILE KINNISVARAGA SEOTUD KÜSIMUSTELE

Tellides meilt roomikekskavaatori koos kalluriga on roomiku transport objektile tasuta. Laiema valiku ja rohkem infot pakutavate teenuste ja tehnika osas leiad meie kodulehelt.

koduleht: www.muhuvarahaldus.ee
e-mail: info@muhuvarahaldus.ee

EHITUSMASINAD

- Roomikekskavaator CASE 42.-/h
- Kopplaadur JCB 3CX 32.-/h
- Minilaadur Avant 528 30.-/h
- Teehõõvel 40.-/h
- Pinnaseffrees 70.-/h
- Tõstukiga traktor Valtra 38.-/h

VEOKID

- Kallur Volvo FMX kv 20t. 1,25/km
- Kallur Iveco 8x4 kv 20t. 1,25/km
- Väike kallur Volvo FM 1,10/km
- Metsaveok Volvo FH 1,35/km
- Paakauto Scania 1,10/km
- Furgoon Mercedes Bens 1,10/km
- Treiler kv 20t. 1,25/km

MATERJALID

- Killustik fr 0/32 7,20/t
- Killustik fr 5/15 16,60/t
- Killustik fr 32/64 7,80/t
- Liiv 13,80/t
- Muld haljastuseks 16,80/t

Hind sisaldab käibemaksu

Saare korsten OÜ

Korstnapühkimisteenus
Töö puhas ja põhjalik

Korstnapühkija Aadu Süid
Kutsetunnistuse nr 138888

Tel. 56935883
saarekorsten@gmail.com

avatud
E-L kl 10–17.

Tel. 5348 9445,
Mare.

TOOROS

KAEVETEHNIKA RENT JA VEOTEENUSED
VEOAUTO | MINIEKSKAVAATOR | RATASLAADUR

info: tooros.ee | +372 5567 2000

MEITE MEKK CATERING – restoran Sinu valitud kohas!

Tellida saab toitlustuse täis-teenust alates laua katmisest ja teenindamisest kuni laua koristamiseni.

Samuti saab tellida toite eraldi: kuum- ja külmlauda, suupisteid, saiakeste, pirukaid, kooke, torte ja palju muud.

Võimalik rentida ka nõusid.

Küsi pakkumist!

telefon: 53 474 284

E-mail: meitemekk@gmail.com

www.facebook.com/Meite-Mekk-Catering

Saarte elanikke karistatakse kõige kallimate **prügiveo-hindadega**, kirjutas 29. mai Saarte Hää. Hinnavahe võib ulatuda koguni viie korrani meie kahjuks. Kui mujal läheb enamik segaolmejäätmetest ahju, mis on kõige odavam lahendus, siis meilt veetakse need Paikusele järelsorteerimisliinile. Kui jäätmeid sorteerida tekkekohal, saaks märksa odavamalt.

Tänu

Eriline tänu bibliograaf Marie Saarkoppelile, kes on alati abivalmis ja hoolas! Olen õnnelik, et Marie töötab Liiva raamatukogus suure armastuse ja pühendumusega. Tore, et Su pere elab sõbralikul Muhu saarel.

Irma

* Ostan korteri, maja või äripinna Muhu saarel. Telefon 512 3086.

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Pühapäev, 13. juuni. 3. pühapäev pärast nelipüha. **Kl 14** jumalateenistus armulauaga (kirikus).

Neljapäev, 24. juuni. Ristija Johannese sündimise püha ehk jaanipäev. **Kl 14 kalmistupüha** jumalateenistus Muhu luterlaste kalmistul.

Pühapäev, 27. juuni. 5. pühapäev pärast nelipüha. **Kl 14** jumalateenistus armulauaga (kirikus).

Värsked teated kodulehel: muhu.eelk.ee

Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**
Tel. 529 1881, e-post: hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani
Pühakuju kogudus

12. juunil kl 10 Jumalik liturgia.

23. juunil kl 12 Kalmistupüha
Sepamäe kalmistul.

Hellamaa ülemapostlite Peetruse ja Pauluse kogudus

23. juunil kl 13 Kalmistupüha
Hellamaa kalmistul.

27. juulil kl 10 Jumalik liturgia,
Templipüha, kiriku nimepäev.

Teenib preester **Toivo Treima**,
tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Saaremaa Jehoova tunnistajate kogudus: pühapäeviti kl 12 loeng elulisel teemal piibli vaatevinklist. Koosolekud toimuvad videokonverentsina. Info tel 5349 8989. JW.ORG (Meist / Koosolekud)

Jaan Tuulikut

mälestab tädä Vaike perega

Jälle kostab pilliroo põdsastest kitarrimäng ja naer. Sa lebad ja laulad lendaval rannal. Sul on rõõm ja rahu ja vabadus.

Armsat sõpra **Rainerit** mälestab 10. surma-aastapäeval (28. mai)
Hedvig

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

2. mail 71-aastane **Kari Matti Fredrik Lunnas**.

11. mail 76-aastane **Enda Tuulmägi**.

31. mail 98-aastane **Armilde Naaber**.

Tunneme kaasa omastele!

Heinakuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Adele Paist	95 (7.7)
Helju Vaher	94 (23.7)
Estra-Aino Noor	92 (27.7)
Albert Noor	87 (28.7)
Virve Meema	86 (2.7)
Selma Kabur	86 (18.7)
Seppo Jaakko Juhani Peussa	85 (3.7)
Helju Soom	85 (20.7)
Juta Naaber	84 (1.7)
Velda Peegel	84 (5.7)
Jaan Vapper	84 (6.7)
Helgi Öue	84 (7.7)
Aino Kivihall	83 (22.7)
Jürgen Herbert Kreher	82 (23.7)
Rein Holm	80 (3.7)
Elgi Naaber	80 (15.7)
Ilmar Noor	80 (23.7)

Silja Schapel	75 (18.7)
Ivo Põlluäär	65 (21.7)
Erik Päll	60 (10.7)
Elle Ruttu	60 (19.7)
Kirsten Lillepuu	60 (22.7)
Ulvi Jukk	60 (25.7)
Peeter Oidekivi	60 (25.7)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Muhu VI Kohvikutepäev 30. – 31. juuli 2021

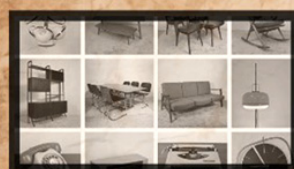
Muhu murdesõnastik: muhu.rehepapp.com/murre

Muhu Muuseum kutsub Koguva Tooma esisele alale

Vana trāni laadale

Laupäeval, 19. juunil 2021

kell 11-14

Vintage

Retro

Antiik

Riided, jalanõud...

NB! tule kaupleva ja võta kaasa oma müügilett ja tool.
Hea kui registreerid end: tegevus@muhumuuseum.ee või
54511291 (Siret)
Pildid on illustratiivsed.

Juuli Muhulase materjalid on teretulnud **29. juuni** õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 460 eks.
Hind **50** eurosent